

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง : ศึกษารูปแบบการหนุนงานวิจัยแบบบูรณาการตามหลักสัมมาทิฐิ
 โดย : นายจุลทัศน์ อูปชฌาย์
 นายฉัตรชัย โรจน์เรืองไธ

งานวิจัยเรื่อง “ศึกษารูปแบบการหนุนงานวิจัยแบบบูรณาการตามหลักสัมมาทิฐิ” มีคำถามวิจัยหลักเพื่อค้นหารูปแบบการหนุนงานวิจัยแบบบูรณาการตามหลักสัมมาทิฐิควรเป็นอย่างไร โดยตั้งวัตถุประสงค์ไว้ 6 ข้อ วิจัยได้แบ่งเป็นแผนงานต่างๆ ได้แก่ แผนงานการศึกษาตนเอง แผนงานการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมาย แผนงานการสื่อสาร แผนงานประสานความร่วมมือกับเครือข่าย, สถาบัน, การศึกษาและหน่วยงาน ผู้วิจัยคือศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ [Node ชัยภูมิ] สนับสนุนงบประมาณโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์เชิงวิจัยและเชิงพัฒนา 6 ข้อ ดังนี้

1) รูปแบบในการสนับสนุนและการสร้างกระบวนการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ตั้งแต่เริ่มพัฒนาโครงการจนจบกระบวนการวิจัย

การเลือกพื้นที่วิจัยในปีนี้เป็นสิ่งที่ Node ชัยภูมิไม่ได้กำหนดเอง โครงการในพื้นที่ 4 ตำบลรอบป่าภูกระแต อ.เกษตรสมบูรณ์ จ.ชัยภูมิ สกว.ฝ่าย 4 มีความประสงค์ให้เป็นพื้นที่นำร่องในการทำงานร่วมกันของ สกว. ฝ่าย 4 กับฝ่ายท้องถิ่น โดยใช้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเข้าไปหนุน ทั้งสิ้นมี 5 โครงการ และอีก 1 โครงการเป็นพื้นที่ในตำบลนางแดด อ.หนองบัวแดง จ.ชัยภูมิ ซึ่งทางโรงเรียนบ้านโนนศรีสง่า ได้จัดทำข้อเสนอโครงการมายัง Node ชัยภูมิให้ช่วยพัฒนาโครงการให้

กระบวนการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาโจทย์ ต้องมีการประเมินกลุ่มเป้าหมายว่าเป็นใคร จากนั้นคัดเลือกสื่อที่นำมาใช้กับกลุ่มเป้าหมายและประชุมวางแผนเตรียมการในขั้นตอนต่างๆ อนึ่งสื่อที่นำมาใช้ต้องพิจารณาว่ามีความสอดคล้องกับนโยบายของแหล่งทุนเพราะมีผลต่อการได้รับหรือไม่ได้รับทุนวิจัยด้วย นอกจากนี้ยังมีการลงพื้นที่เพื่อช่วยพัฒนาโจทย์วิจัยให้มีความเหมาะสมกับสภาพปัญหาและเตรียมความพร้อมนักวิจัยในพื้นที่ให้ปรับตัวกับวิธีวิจัยเพื่อท้องถิ่น

เมื่อได้รับทุนวิจัย Node ได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักวิจัย ได้แก่ อบรมปฏิบัติการใช้เครื่องมือและการวางแผนเก็บข้อมูล การฝึกปฏิบัติการทำรายงานการเงินการบัญชี การบริหารงบประมาณ การติดตามการเก็บข้อมูล การทบทวนวรรณกรรม การติดตามการปฏิบัติงาน อบรมการเขียนรายงานความก้าวหน้า การติดตามการเขียนรายงานความก้าวหน้าและรายงานฉบับสมบูรณ์ การคืนข้อมูลสู่ชุมชน

2) รูปแบบการสร้างสื่อและวิธีการสื่อสารที่ดีและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน

รูปแบบการสร้างสื่อที่ดีได้แก่วิธีทัศนเรื่องกองกยส่วยไม่ลืมหาคติ ของโครงการวิจัยกลุ่มเยาวชนกับการฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีชาติพันธุ์กวย ทุนวิจัยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) กระตุ้นให้นักวิจัยเกิดความรู้สึกรัก ห่วงแหนกรากเหง้าของตัวเอง และพร้อมเป็นส่วนหนึ่งที่จะสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมของตนไว้ด้วยความภาคภูมิใจ รูปแบบที่สอง ได้แก่การจัดทำแผ่นพับนำเสนอการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย [RE] ของศูนย์ประสานงานฯ เอง เป็นข้อมูลที่ทำให้เห็นว่างานวิจัยได้นำไปใช้ประโยชน์ในท้องถิ่น สื่อรูปแบบที่สาม ได้แก่ แบบฝึกหัดการเขียนรายงานกิจกรรม เพื่อกระตุ้นให้นักวิจัยได้ทำรายงานกิจกรรมทุกครั้งหลังจากจบกิจกรรม ทำให้นักวิจัยมีเนื้อหาที่จะเขียนรายงานความก้าวหน้า สื่อรูปแบบที่สี่ ได้แก่ เอกสารประกอบการอบรมการเขียนรายงาน ด้วยวิธีเติมคำในช่องว่าง [รุ่น Programmer] เป็นการแนะนำการเขียนรายงานก้าวหน้าอย่างง่ายและครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการ สำหรับวิธีการสื่อสารที่ดีไม่ว่ากลุ่มเป้าหมายจะมีความแตกต่างกันอย่างไร เราใช้หลักการเดียวคือปียวจา ได้แก่ การไม่โกหก การไม่พูดส่อเสียดให้ผู้ฟังรู้สึกเสียใจ การพูดจาสุภาพไม่หยาบคาย พบว่าเป็นวิธีสื่อสารที่ดีที่สุดกับการหนุนงานวิจัยทุกโครงการ ทำให้นักวิจัยรู้สึกดี มีกำลังใจมากขึ้น ช่วยลดความแตกแยกประสานความสามัคคีในหมู่คณะนักวิจัย

3) ปัจจัยและเงื่อนไขเพื่อคุณภาพในการสนับสนุนโครงการวิจัยโดยผ่านขบวนการสังเคราะห์

บทเรียนร่วมกัน

การทำงานของศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิจะให้การสังเกต การทบทวน แลกเปลี่ยน การสร้างเหตุปัจจัยตลอดเส้นทางของนักวิจัย ที่สำคัญเราได้มีการประชุมบ่อยๆ ทำการบ้านจากฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น และภาคีเครือข่ายด้วยความตั้งใจ สิ่งนี้เป็นการสังเคราะห์บทเรียนร่วมกันของเรา

เราสังเคราะห์บทเรียนกันว่างานวิจัยที่มีคุณภาพคืองานวิจัยที่สามารถทำให้นักวิจัยและกลุ่มเป้าหมายมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสุขแท้ด้วยปัญญา กล่าวคือหากนักวิจัยมีสัมมาทิฐิหรือความคิดที่ถูกต้องแล้ว ย่อมทำให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุขแท้ด้วยนั่นเอง ปัจจัยและเงื่อนไขเพื่อคุณภาพในการสนับสนุนโครงการวิจัยอยู่ที่ “เสียงจากภายนอก” หรือปรโตโมษะ และ “เสียงจากภายใน” หรือโยนิโสมนสิการ

เสียงจากภายนอก คือ “คน” และการจัดกระบวนการเรียนรู้ของ “คน” คนในที่นี้หมายถึง พี่เลี้ยง ศึกษานิเทศก์ และนักวิจัยที่มีพื้นฐานการทำงานเพื่อสังคมมาก่อน พร้อมจะแบ่งปัน ช่วยเหลือ มีปัญญา อย่างน้อยที่สุดรู้จักคิดวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผล บางคนถือศีล ปฏิบัติธรรม มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองอย่างสม่ำเสมอ “คน” ที่ว่านี้มาช่วยจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมาย คือกิจกรรมต่างๆ ในโครงการวิจัย ที่มีลักษณะแก้ปัญหาที่ต้นเหตุอย่างมีส่วนร่วม (สังฆะ-สมานัตตตา) ให้กับกลุ่มเป้าหมาย เช่น กิจกรรมการทำบัญชีครัวเรือน เวที 3 ฝ่ายหรือการเปิดใจของเด็กผู้ปกครองครู การทำน้ำข้าวกล้องงอก การอ่านนิทาน การอบรมครูเพื่อพัฒนาเด็ก การทำน่ายาชนิดต่างๆ ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น เหล่านี้ล้วนเป็นเสียงจากภายนอกที่จะไปช่วยกระตุ้นนักวิจัยและกลุ่มเป้าหมาย ปลุกให้เสียงภายในตนเองตื่นขึ้น ช่วยสร้างปัจจัยต่อเนื่อง ได้แก่ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของครูเพื่อเด็ก การแก้ปัญหการทำงานไม่ทันด้วยวิธีคิดแบบพุทธ การมีทัศนคติด้านบวกกับการทำงาน การเห็นประโยชน์ของการทำงานวิจัย ตลอดจนใช้หลักพุทธธรรมมาเอื้อประโยชน์กับการทำงาน เช่น หลักพรหมวิหาร 4 การสร้างขันติในการทำงาน คิดเพื่อสุขภาพกายใจที่ดี ซึ่งเราเรียกว่าสัมมาทิฐิหรือความคิดที่ถูกต้องนั่นเอง

เมื่อองค์ประกอบของเสียงจากภายนอกพอเพียงที่จะทำให้เสียงจากภายใน (ของนักวิจัย) ได้เจริญขึ้น นักวิจัยจึงเกิดสัมมาทิฐิหรือความคิดที่ถูกต้องในการดำรงชีวิต ทำให้ผลของการวิจัยในโครงการต่างๆ แสดงให้เห็นถึง “การพัฒนาคุณภาพชีวิต” ได้แก่ ชุมชนสามารถพึ่งตนเองและลดรายจ่ายได้ ลดเลิกดื่มกาแฟ เลิกเหล้า เลิกบุหรี่ และเลิกซื้อหวย ทบทวนการลงทุน เด็กนักเรียนมีการอ่านออกเขียนได้ดีขึ้น อารมณ์ดีขึ้น พฤติกรรมด้านลบเปลี่ยนเป็นพฤติกรรมด้านบวกนักเรียนกล้าพูด กล้าแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะมากกว่าเดิม และ “สุขแท้ด้วยปัญญา” ได้แก่ การลดความยึดติดในรูป กลิ่น สัมผัส เด็กมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายมากขึ้น ผู้ปกครองเข้าใจกันเข้าใจลูกหลานมากขึ้น ผู้ปกครองรู้สึกดีใจที่ คุณครูห่วงใยลูกหลานตน โครงการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ได้เกินครึ่งทุกโครงการในแผนงานระยะแรก เริ่มมองเห็นวิธีดำเนินการวิจัยในระยะที่ 2 ว่าจะต้องทำอะไร พี่เลี้ยงรู้สึกพอใจและภูมิใจในตัวนักวิจัยทุกคน

ปัจจัยเอื้อในการทำงานคือพี่เลี้ยง Node ออกเยี่ยมโครงการสม่ำเสมอและใช้ปายาจา วิดีทัศน์ เรื่องกอนกวยส่วยไม่ลืมชาติ แผ่นพับ RE วิธีวิทยางานวิจัยเพื่อท้องถิ่น งบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

4) แนวทางการนำเสนอผลงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้สื่อสารสู่สังคม ผ่านองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ และมีผลต่อการปรับเปลี่ยนนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

การนำเสนอผลงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้สื่อสารสู่สังคมผ่านองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ Node พบว่าเมื่องานวิจัยจบลง ความสัมพันธ์กับพี่เลี้ยงต้องยังไม่จบ ควรจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อเนื่องเพื่อเป็นแรงสนับสนุน เช่น กำลังใจ การพูดคุย ความรู้ จนทำให้นักวิจัยได้เกิดความเชี่ยวชาญในระดับที่สามารถเป็นวิทยากร แหล่งเรียนรู้ของคนในชุมชน ตลอดจนได้กลายเป็นกลุ่มเศรษฐกิจในชุมชนได้

ผลต่อการปรับเปลี่ยนนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมมีองค์ประกอบดังนี้คือการจัดโครงสร้างที่มีที่ปรึกษาเป็นเจ้าหน้าที่การปกครองส่วนท้องถิ่น การที่หัวหน้าโครงการวิจัยเป็นหัวหน้าองค์กร วิทยากรมีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับสื่อสารมวลชน และการเคลื่อนไหวทางสังคมได้แก่การร่วมขับเคลื่อนยุทธยาดรากลุ่มน้ำลำปะทาว จ.ชัยภูมิ ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายส่วนกลาง

5) กระบวนการเรียนรู้และยกระดับนักวิจัยสู่การพัฒนาวิถีชีวิตที่ดีงามตามแนวทางของหลักพุทธธรรม

งานวิจัยนี้ได้ส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายเกิดกระบวนการเรียนรู้และยกระดับนักวิจัยสู่การพัฒนาวิถีชีวิตที่ดีงามตามแนวทางของหลักพุทธธรรมดังที่ได้กล่าวไปแล้วในวัตถุประสงค์เชิงวิจัยข้อที่ 3

6) แนวทางให้นักวิจัยประสานเป็นเครือข่ายกัลยาณมิตรเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี และสุขแท้ด้วยปัญญา ตามหลักธรรมของพุทธศาสนา

ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ ใช้วิธีการประสานเครือข่ายผ่านกิจกรรมธรรมยาตราและโครงการอบรมการดูแลสุขภาพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ปีละ 2 ครั้ง (ผ่าน 2 กิจกรรม) ซึ่งเป็นวิธีการประสานเครือข่ายตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ผลของการประสานเครือข่าย ทำให้ Node ได้พบกับกัลยาณมิตรมากขึ้น ทำให้ Node ยังได้พัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับตนเองอีกด้วย